

Asiantuntijalausunto

Julkinen

RISE/2262/2026
RISE-AK-2026-11387

11.05.2026

Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistaminen

Asia: HE 25/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen organisaation ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Rikosseuraamuslaitoksen toimintaympäristö on merkittävässä muutoksessa. Turvallisuusympäristön heikentyminen ja talouteen vaikuttavat epävarmuudet heijastuvat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan. Vankimäärä on voimakkaassa kasvussa ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrä on korkealla tasolla.

Nykyinen koulutusjärjestelmä tuottaa rikosseuraamusalan perusteet ja erityisvaatimukset erittäin hyvin hallitsevia virkamiehiä, ja koulutuksen sisältö on vankilan näkemyksen mukaan hyvin alan tämänhetkisiä vaatimuksia vastaavaa. Koulutusjärjestelmää on silti kuitenkin tarvetta uudistaa vastaamaan nykypäivän ja tulevaisuuden haasteita ja tarpeita.

Rikosseuraamuslaitos tarvitsee tulevana vuosina huomattavan määrän uusia ammattitaitoisia vartijoita työskentelemään ohjauksen ja valvonnan tehtävissä eri puolilla Suomea. Vuosittain tarvitaan noin 200 koulutettua vartijaa lisää. Koulutusjärjestelmää koskeva uudistus on välttämätön, jotta voimme laajentaa mahdollisuuksia varmistaa tulevaisuuden tarpeisiin riittävä, pätevä ja koulutettu valvonnan henkilöstö.

Valitettavasti koulutusjärjestelmäuudistukseen liittyen on asian käsittelyn aiemmissa vaiheissa esitetty väitteitä, jotka eivät pidä paikkaansa. Rikosseuraamuslaitos pitää välttämättömänä, että sivistysvaliokunnalla on asiaa käsitellessään oikeat tiedot asiassa.

- **Rikosseuraamusalan tutkintokoulutusta ei esitetä lakkautettavaksi. Nykyisen väylän (ns. opiskelijaväylä) rinnalle toiseksi koulutuspoluksi tulee mahdollisuus suorittaa tutkinto vartijan työn ohessa (ns. työssäoppimisväylä).** Vankiloissa rekrytoidaan joka vuosi runsaasti määräaikaista, alan koulutusta suorittamattomia sijaisvartijoita. Näin ollen on perusteltua uskoa, että vankilassa pystytään luotettavasti arvioimaan työssäoppimisväylälle ja alalle ja soveltuvuutta niiden henkilöiden kohdalta, jotka ovat kiinnostuneet suorittamaan rikosseuraamusalan perustutkinnon työssäoppimisväylän kautta. Tämän kaltainen rekrytointiprosessi on käytössä tällä hetkellä esimerkiksi Ruotsin Kriminalvårdenilla. Esityksen mukaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen (RSKK) yksikönpäällikkö tekee päätöksen opiskelijaksi ottamisesta.

- Vankilan näkökulmasta tämänkaltaisen järjestelmä olisi perusteltu, koska alalle hakeutuvan soveltumisesta saadaan hyvin tietoa hänen työskennellessään määräaikaisena vartijana. Samoin koulutuksesta kiinnostunut, määräaikaisena vartijana työskentelevä henkilö saa alasta hyvät tiedot jo ennen koulutukseen hakeutumista, ja näin voidaan välttää tilanteet, joissa joku hakeutuu rikosseuraamusalan koulutukseen, suorittaa sen mutta huomaakin, ettei ole alasta kiinnostunut tai alalle soveltuva. Näin myös koulutusresurssit tulevat tehokkaammin käytetyksi.
- **Rikosseuraamusalan tutkinnon laajuus ja laatu pysyvät ennallaan.** Työssäoppimisväylä ei ole pikakoulutus, vaan koulutuksen laajuus ja sisältö ovat samat molemmissa väylissä (90 op). Työssäoppimisväylän lähiopetusjaksot ja näyttöjen antaminen suoritetaan työajalla. Koulutusudistuksen ehdotuksen mukainen aikaisempaa laajempi aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen, joustavampi koulutusmalli sekä tiiviimpi koulutuksen ja työelämän välinen yhteistyö tuo todennäköisesti parempaa ammattitaitoa sekä alan koulutuksesta motivoituneita hakijoita.
- **Koulutusmahdollisuuksia laajentamalla varmistetaan riittävä koulutettujen vartijoiden määrä vankiloihin eri puolilla Suomea.** Tällä hetkellä vartijan koulutus edellyttää valmiutta opiskella pääosin läsnä Vantaalla. Esimerkiksi Sukevan vankilan työssäkäyntialueelta Vantaalle on kuudesta kahdeksan tunnin matka. Useat kauempana pääkaupunkiseudusta sijaitsevilla vankiloilla sijais- tai kesägartijana työskennelleet henkilöt todenneet, että olisivat olleet kiinnostuneita suorittamaan alan perustutkinnon ja hakeutumaan vartijan virkaan, mutta esimerkiksi perhesyistä eivät ole kokeneet mahdollisena opiskelua pääkaupunkiseudulla. Uusi koulutusmalli toisi koulutuksen saavutettavammaksi, varsinkin koska Suomen vankilaverkko on hajanainen ja vankiloita on kaukanakin pääkaupunkiseudusta. Varautumisen näkökulmasta on tärkeää, että valtionhallinnon toimintojen pysyvyys turvataan myös Itä- ja Pohjois-Suomen alueella.
- **Lähiopetusta ei lopeteta eikä kaikkea koulutusta aiota siirtää etäopintoihin.** Vartijakoulutuksen ns. toiminnalliset aineet (palo- ja pelastusturvallisuus, voimankäyttö, ensiapu, tarkastus- ja ryhmätoiminta) opetetaan aina lähiopetuksena lähiopetuksessa RSKK:n opettajien johdolla. Tukena voidaan käyttää myös RSKK:n kouluttamia ammattitaitoisia kouluttajia vankiloissa.
- Uudistuksen yhteydessä **RSKK:n toimintaa ja tutkintokoulutusta vahvistetaan.** Opetushenkilöstön määrää on jo lisätty. Vuosittaista sisäänottomäärää on nostettu 120 opiskelijasta 160 opiskelijaan. Nyt ja tulevaisuudessa molemmilla väylillä opetussuunnitelmasta, opintokokonaisuuksista, opetuksesta ja opintojen ohjauksesta vastaavat RSKK:n opettajat.
- **Työpaikkaohjaajina toimivat jatkossakin RSKK:n työpaikkaohjaaja-koulutuksen suorittaneet henkilöt.** Ylivartijat vastaisivat esihenkilöroolinsa mukaisesti perehdytyksen ja työpaikkaohjauksen kokonaisuudesta. Työpaikkaohjaukseen on jo kohdennettu lisäresursseja kahdeksan henkilötyövuotta määrääjäksi vuoden 2027 loppuun saakka vastaamaan kasvaneeseen opiskelijamäärään. Riittävää työpaikkaohjaajaresurssia arvioidaan edelleen valmistelun aikana.

- **Vartijakoulutuksen eli rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen tulee vastata nimenomaan vankiloissa tehtävän työn tarpeisiin ja kehittää vartijan työssä tarvittavaa ammatillista osaamista.** Työ ei edellytä korkeakoulutuksen tuottamia teoreettisia ja analyttisiä valmiuksia, vaan kyse on vaativasta, käytännönläheisestä ammatista, johon laadukas ammatillinen koulutus antaa parhaat edellytykset.
- Rikosseuraamuslaitoksessa työskentelee paljon eri alojen ammattilaisia muissa kuin valvonnan ja ohjauksen tehtävissä. Heitä tarvitaan myös jatkossa. Sekä ammattikorkeakoulut että tiedekorkeakoulut tuottavat Risen tarpeisiin nähden hyvin koulutettuja ihmisiä, joita voimme rekrytoida. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että rikosseuraamusalan tehtävät kiinnostavat korkeakoulutettuja ja hakijamäärät ovat korkeita. **Rikosseuraamuslaitoksen omat rajalliset koulutusresurssit on kohdennettava täysimääräisesti vartijan tutkintokoulutukseen ja henkilöstön täydennyskoulutukseen.**
- **RSKK:n henkilöstö on osallistunut laajasti uudistuksen valmisteluun** ja esiselvityksiä laadittaessa kuultiin laajasti Rikosseuraamuslaitoksen koko henkilöstöä. Valmistelutyöryhmissä olivat mukana rikosseuraamusalan henkilöstöjärjestöjen edustajat ja ryhmä jätti esityksensä yksimielisenä. Henkilöstön edustaja kuului hankkeen ohjausryhmään ja osallistui sen päätöksentekoon. Valmistelua käsiteltiin Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyötoimikunnassa. Koulutusuudistusta valmistellun työryhmän jäsenillä oli yhteensä satojen vuosien ammatitaito ja osaaminen vartijan, rikosseuraamusesimiehen ja vankilan johtamisen tehtävistä. Ryhmä työsti ja valmisteli esitystä tiiviisti yhdessä koulutuskeskuksen henkilöstön kanssa. RSKK:n työntekijät osallistuvat koulutusuudistustyöryhmän kokouksiin eri kokoonpanoilla useita kertoja.

Koulutusyhteistyö ja -jatkumot

- Rise toimii tiiviissä yhteistyössä yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa ja siksi monipuolinen yhteistyö koulutuksen järjestäjien kanssa on meille erittäin tärkeää.
- **Lainsäädännöllä ei ole perusteltua rajata oppilaitosyhteistyötä vain yhteen oppilaitokseen.** Rikosseuraamuslaitoksen on tärkeää tehdä jatkossakin oppilaitosyhteistyötä etenkin ammatillisten oppilaitosten, mutta myös korkeakoulujen kanssa. Haluamme tehdä yhteistyötä monien tahojen kanssa.
- Rise työllistää myös useita satoja korkeakoulutettuja virkamiehiä, esimerkiksi sosionomeja, juristeja, hallintotieteilijöitä ja yhteiskuntatieteilijöitä. Korkeakoulutetut virkamiehemme työskentelevät laajasti vankiloissa, yhdyskuntaseuraamustoimistoissa, vankien arviointi- ja sijoittelutyössä sekä valtakunnallisissa asiantuntija- ja johtamistehtävissä. Heidän osaamisensa ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tarvitsemme tiivistä yhteistyötä useiden korkeakoulujen kanssa. Risellä on intressi kehittää erilaisia täydennyskoulutussisältöjä yhdessä korkeakoulujen kanssa sekä Risen tarpeisiin että korkeakoulujen tarpeisiin.

TKI-toiminta (tutkimus, kehittäminen ja innovaatiot)

- Tutkimustieto on väline parempaan päätöksentekoon ja vaikuttavaan kehittämiseen. Rikosseuraamuslaitoksen strategiayksikössä toimii tiedolla johtamisen tiimi, jonka tutkijat tekevät tiivistä yhteistyötä niin korkeakoulujen kuin muidenkin tutkimusta tekevien tahojen kanssa sekä Suomessa että ulkomailla. Tämä on meille erittäin tärkeää, koska rikosseuraamusalaa kehitetään tutkimustietoon perustuen. Seuraamme muutenkin alan tutkimusta aktiivisesti.
- Rikosseuraamuslaitoksen tekemä tutkimus on laadukasta. Esimerkiksi viime vuonna Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Vankiterveydenhuollon ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteinen Vankien terveys ja hyvinvointi 2023-tutkimus sai rikosseuraamusalan maailmanjärjestö ICPA:n tutkimuspalkinnon. Kansainvälinen palkintoraati totesi perusteluisaan, että Wattu IV-tutkimus korostaa toiminnan perustumista tietoon ja ymmärrykseen sekä lisää ammattimaisuutta ja laadukkuutta rikosseuraamusalalla. Lisäksi se kannustaa yhteistyöhön, kumppanuuteen ja ammatillisen tiedon jakamiseen.
- Koulutusjärjestelmäuudistus ei muuta Rikosseuraamuslaitoksen panostusta TKI-toimintaan, vaan laajentaa mahdollisuuksia korkeakoulu yhteistyöhön eri korkeakoulujen kanssa.

Asiakasprosessien vastuualueen johtaja

Marko Hokkanen

vs. yksikönpäällikkö, Sukevan vankila

Tuomas Hanhikangas

